

P.P. 1-9

Serial 370 1b
AM/10/6

indexed

written by: Ludwig Muduvhadzi

date: 12-8-1938

b

1/9
K44/6

1a

A u vhulunga Vhafu

Kha haya a vhafu, huna phambano nna.

1. Ku vhulungele kwa muthu musiwana.
2. Ku vhulungele kwa mukoma, na khosi thukhu.
3. Ku vhulungele kwa khosi khulu.
4. Ku vhulungele kwa vhasadzi we a fa e muthu wa thovhela.

Ha fha, ri vhonekwa ku fhambanele, nga afho he vhathu vha hudzwa ngaho.

Ha ya madzina o hwalwaho, ndi a avho vhathu vho di dinaho nga u nyanetshela a ya mafhungo, vhothe vha amba zwine zwa fana naho vhañwe vha sa zwi divhesi. Ndo thoma u elekanya uri muthu a ne a nga vha o fanela u zwi divhesa, u fanela u vha e Maine kana nanga.

1b

Huno nda ya kha vhathu vhararu, wa uthoma ndi maine, na vhañwe vha vhili. Vhone ngevha:-

Tshikunde Luthodo. Tshakhuma ha Mulangaphuma

Davhane Mukhodobwane. ibidem

na Cornelius Neluheni. Tshakhuma.

Havha vhothe, vho anetshela zwothe zwine zwa fana na zwe nda anetshelwa nga wa u thoma. Ene u a zwi divha nga uri hothe hune muthu a vhulungwa hone vha anzela u mu vhidza. Ndivho yawe ya haya mafhungo i a fhira ya havha vhañwe.

1

Musiwana wa Munna

Vha Venda ndi vhathu ohane oham ofha lufu nga maanda. Huno musu muthu a tshi kha dⁱ lwala, muthu u wana vhono tou hanganea vha sa divhi tshine vha nga tshi ita, nge vhare arali anga fa u tou vha baiso mbiluni dza vho salaho. Huno musu ofa, hu tou vha mulingo wa tshililo vhathuni vha tshi lilela we a fa.

Tshine tsha tou vha tsumbo vhukuma ya uri vha ofha ndi uri a vha funi na u sendela tsini ha mufu, na u mu kwama a vha mukwami, huno musu zwo ralo, a vha vhuyi vha tendela vhana vha tshi vhona muthu o faho.

2

Milayo ya hone i tevhela vhathu vha hone. Arali muthu e musiwana, u fanela u vhulungwa lenelo d^uvha z^f nga madekwana, hu pfi ndi uri mufu wa musiwana ha lali, vhunga e muthu fhedzi.

Arali o lovha huna vhathu, vha a khotha milenzhe yawe, a tou ngam muthu o lala o pfuna, uri zwi konadzee musu a tshi vhothiwa. Na zwanda zwi na mulayo wazwo, zwi a tanganyiwa sa zwila muthu a tshi losha fhedzi zwa khothiwa zwa do kha mulomo, uri zwi si dine. Huno, arali a^f a fa hu sina muthu, a fa o navha milenzhe, vha a murema kha khokhola na khuli uri a khothe na kha lukudavhava. Musu oho fhedza u mu khotha vha a dzia nguvho dzawe., vha mu putela ngadzo vha dzhia bopavhafu vha mu pombedza ngalo, ha kona u bwiwa tshilatha hune a bwelwa hone.

3

Kha hayavho, a vha sokou lavhelesisa muthu o faho thungo inwe na inwe, huna thungo ine vha lavhelesisa yone. Mulayo uri thoho i lavhelesa vhukalanga ngauri ndi lone sia la vha fhanu vhuilafuri na vhuophani. Huno Vhambedzi na Vharonga vha lavhelesa tshipempe ndi wone mulonga wavho.

Musu vho mu dzhenisa mulindini, vha a mu fukedza.

Zwo ralo, hu a vhidzwa nanga, yone i a ruma musadzi wa u la mufu uri a ye u ka madi mulamboni, a da a a dudedza ha tanzwiwa nwana wa tanzhe na phedzi uri vha si pfe vhutungu ha lufu lwa mune wavho, hupfi vha tshi ralo ndi uri vha a liafiwa.

4 Nga murahu hu a bikiwa mushonga, musu wo vhibva vha u isa livhidani la u la mufu, nga Matshelo wa fhiwa tanzhe na phedzi uri vhanwe, vha nwa vha fhedza.

Mz Ha kona u bikwa vhuswa ha mulumo, hovhu vhuswa, vhu tanganyiwa mbehu dzothe, Mavhele, luvhele, mufhoho, Makhaha na dziñwe. Musu ho vhibva, vhu a tanganyiwa na Mushonga, ha kona u avhiwa kha ndilo. Musu vhu tshi liwa, a vhu tou nwatiwa nga tshanda, Muthu u gwadama nga Khokhola, a tou nenza nga Mano lwau thoma u pfela fhasi, lwa vhuvhili u a mila, u a takuwa ha dzhena munwe, vha ralo vha vhuya vha fhela vhothe nga lushaka.

5 Musu muthu o lovha hu kale, hone tou fhela minwedzi ine ya nga swika miraru, hu a kuvhauganiwa vhothe nga lushaka, ha ingiwa halwa vhunzhi, nga a la mavhele a ula Mufu. Duvha line halwa ha nwiwa ngalo, hu thavhiwa Mbudzi khulu i no pfi ndi ya tsindi ya mufu, ha nangiwa kha vhula, lilo li hulwane, nga fhala he la fhela ngaho, hune la tou nga khudo, vha shela dzila mbehu dzothe, nga kufhambanele kwadzo, vha tuwa na lo vha ya vha bwela kha livhida la ula mufu.

Musu vho fhedza hezwi vha a dzhia mavhele a ula mufu vhothe nga muthihi, musu na munwe a dadza zwanda zwawe, vha tuwa vho ita theohekanya, vha swika tshilathani, munwe na munwe u hashi ila mbeu ya mavhele kha tshilatha ya tshanda tsha monde, ye a fara nga tsha u la, u humma huma nayo o i fara. Vha vhuya, vha nwa vhula halwa vhu no pfi ndi Mulumo, ho ingiwaho nga

6 .nga mavhele a u la mufu.

Mavhele a houla mufu, ha ngo fanela u sala, ngauri hu pfi ha koni u ita mbehu, mune wao a si tsheho.

Arali nwana a vhudzisa ari, nna baba vho ya ngafhi, a vha vhuyi vha mu vhudza mafhungo ngoho, hu nga pfi o liwa nna phele, kana o kumbiwa nga mulambo n.z. Halwa ho fhela ndi hone vhathu vha tshi thoma u tskala vha hangwa a lufu.

Mulayo wa tshalo u pfi ndi u tshi bwa muthu a swike nga mukombo kha muthu wa musiwana.

7

Khosana na Mukoma

Mukoma na Khosana, ndi vhafuwi, huno vha na kholomo na dz dziinggu na mbudzi. Musi Khosana yo fa, a vha soko nz u i bwela, hu a thavhiwa kholomo, ya u mu vhulunga.

Mutumbu u putelwa nga nwenda mutshena une vhari ndi sila, ha dzhiwa mukumba wa ila kholomo wa puta ula mufu nga henefho vhumamaui ha wo, ndi uri muthu asi sinele nthha ha mavu, a sinele kha kholomo.

A fha hu vhonala uri hu khou vha na milayo ya u bwa tshalo tsha mufu. Na hone a hu sokou thoma muhwe na muhwe u bwa, Musi muthu ofa, hu vhidziwa nanga, yone ida ya thoma u tungula ya wana muthu o fanelaho u rema a fho hune mufu a fanela u ladzwa hone.

8

Hu a vhidzwa vhothe vha ulwo lushaka, a tungula vhe hone, huno thangu dzi do vha sumbecza we a fanela u thoma u bwa. Arali u yo muthu a siho, kana dzo sumba a re makhuwani, nwana wawe u fanela u dzhia dzembe u ri a vhe ene a thomaho u bwa. Huno a tshi bwa, u do ambelela are: 'ndi a rema nne hafha ndi tshi itela meanga kana khotsinaga kana malume a siho fhanane a vha malume kana mmare kha iwe mufu.' Ndi uri onoyo ane a rema o tendelwa nga u la mufu.

Huno hafho hune mufu a yo lala hone, a hu khethiwi nga vhathu, hu sumbedza thangu, huno, dzone dza tenda,

ndi uri ene mun^e mufu o tenda u lala henefhol

9

Arali ho bwa Munna, hu tevhela murathu wawe u bwa vhanwe vhabwi vha kona u bwavho.

U ita hezwi zwothe, ndi uri a vho vhane vha bwa vhasi tangane na zwikhukhuliso, sa matombo, ngauri a nga vha kundisa u bwa u swika fhasi kha^z muelo, muelo wa tshalo itshi ndi u swika kha Mabopwa, kha avho vhane vha sa do fukulwa nga murahu ha tshifhinganyana. Arali e wa u fukulwa, vha swikisa kha khundu, u itela uri zwi si vha kondele nga murahu ha minwahanyana musⁱ vha tshi do mufukula, uri a iswe kha tshalo tshiswa.

Musi a tshiya tshaloni, hu fara vhal^a vhe vha sumbiwa nga thangu, ~~miz~~ munwe u fara thoho, munwe a fara milenzhe, vhanzhi vha kona u thusa matungo, ngauri hupfi vha sa fara, ha takuwi thovhoni.

10

Vha hwali vha vhidzwa u pfi dziphele. Musi vho mu dzhenisa a fha tshaloni, hu thoma vhal^a vha vhili vho nangwaho nga thangu vhane vha pfi vhotendelwa nga mufu, u fukedza mavu, dziphele dza kona u ~~shuzuz~~ shuma.

Nga matshelo, Nanga i a thavhisa ingu i sina munwe muvhala khay^o. Yo thavhiwa, hu a hamulwa Muswane, wa shelwa khalini khulu, vha dadzisa nga madi. a fhisaho. Nga thungo, hu a vhewa inwe khali ya madi a no rothola, yone i shelwa na mushonga.

Musi vho ralo, Nanga i a thoma u handulula vhal^a vhathu nga ala madi a no fhis^a e a Vaugiwa na muswane, huno na munwe wa vhal^a vhe vha felwa, u a takuwa, a ima tsini ha ila khali ya madi a no rothola, a ralovho u handulula vhathu nga murahu.

11 Hezwi zwothe zwi tshi itiwa ndi uri vha tamba lufu.

Kha wonoyo mulilo, hu a dzheniswa dzembe la tshivenda la kale, uri musi vho fhedza u tamba, li shelwe ene ala madi e a dudedzwa mutsi u tshi duba, vha a dzhia lukhaha vha khurumela, ha vha u aravhela mutsi wa ilo dzembe.

Musi hezwi zwo fhela, Musadzi muhulwane wa ene mufu u a dzhia luselo a lu tenengedza, Nanga ya dzhia lila dzembe na tombo, a khokhonya dzembe ilo nga lila tombo nga ntha ha lwone luselo.

Hezwi zwothe zwi tshi itwa ndi uri marambo a ene musadzi a si vhavhe musi mufu a tshi thoma u sina.

Nanga i a thavhela vhalo vhasadzi vha ene mufu.

12

A Khosi khulu

Khosi khulwane, i ngasi fanyiswe na vhathu vhanwe, ngauri ndi mu hulwane kha vhanwe.

Arali madzivha a xa, (ndi uri arali a fa). a zwi tavhanyi u ambiwa, khamusi na nwedzi u nga fhela, na vha henefho mudini vha sa athu u zwi divha, zwi tshi divhiwa nga vho maine fhedzi. Hano vhone a vha zwi ambi, hu sokou pfala uri z vhamusanda vhaua biso, u tou swika vhanwe vha tshi tou delwa nga mihumbulo ya uri Madzivha a fanela u vha o xa, khe ri sa pfi vhukhwine ha thovhele.

Musi o dzama, vha a ombela khokho nga ngomu nduni, vha ita marululu uri a si liwe nga zwivhungu arali o ladzwa za fhasi. Nga fhasi ha marululu vha vhea sambelo la uri

13 arali mapfura awe a tshi rotha a rothele khalo. Mapfura ayo a pfi a tanganyiwa nao musi hu tshi shulwa dzi-ndu. U ralo hu pfi ndi uri vhathu vha delwe nga mashudu.

Nduni iyo, u a dzula a zha fhedza minwedzi mitanu kana mitanuna muthihi. Yone ndu i a valiwa ya hulungiwa na kha thanga uri munukho u si pfale ngei nda. Vha a hulungavho na kha Vothi uri na muya u si dzhene.

Musi itsho tshikhathi tsha u mu vhulunga tsho swika, vha thavha phulu ntswu i sina muhwe muvhala, vha dzhia shevho la putela u la muthu.

Nga itshi tshikhathi hu do vha hu si tshena muthu o no tou vha marambo fha fhedzi ndi hezwi u do vha a si tshena tshileme.

14

Vha dzhia marambo othe a u yo muthu a vhalwa nga mirado naho vha sa divhi uri ndi mangana, o wanz wanala othe, a a vhewa kha lila shevho nga henefho vhunamani halo, thoho yone ya vhewa ntha ha marambo othe, tsha vho tou vha tshiputo tsha muthu.

Tshalo tsha hone tshi tshi bwiwa, a tshi fanyiswi na tsha vhathu vhanwe fhedzi, tshone tshi a itiwa khuda, ndu uri musu tsho swika fhasi, tshi a bwiwa nga thungo uri Mavu a si tou mutsika. Huno vha tshi mu dzhemisa, vha di tou mu sesevhedza heuengei khudani.

Kha a u bwa tshone tshalo, zwi anza u fana na kha a dzikhosana, phambano ndi yeneyo ya khuda.

15

Hu a ingiwa halwa vhunzhi ha dzumo, hada Nanga khulwane dza fara vho vha afho mudini sa kha dzikhosana.

Nga ilo duvha la a vhulungwa ha khosi, hu a lila tshikona, ndi uri khosi i tshi imelwa, hu lidzwa tshikona ndi uri nga tshikona ndi hone vhanzhi vha tshi zwi pfa uri Murena ha tsheho.

Ndu heila ye a vha o vhewa khayo a i sokou vulwa, i vulwa nga u yo ane a do vha khosi, huno ene u vhudzwa nga vho Makhadzi kuvulele kwa yo. Musi a i vula vhanzhi vha a thoma u divha ane a do vha khosi.

Dzikhosi dzothe dzi vhulungwa zwifhoni henefho he vhokhotsi kha ene vha vhulungwa hone.

16

Arali a fa a sa athu u dzea, kana a sa athu u dzewa, a nga si iswe hangeif a zwifhoni u pfi ndi tshipofu, huno u bwelwa henefho mudini we a feka khawo.

A vhafu mada maka dzi

Vha a bwelwa u fana na vhanḡa, zwi a fhambana arali o fa e na thumbu.

Arali musadzi a fa e na thumbu, vhari ho fa mitumbu mivhili huno tshililo tshi a hulavho.

17 Tshalo tsha u yu muthu a tshi fhambani na zwiḡwe, fhedzi ndi uri tshone tshi fanela u shelwa madi. Arali vha sa funi u shela madi, ha ~~bwelwa~~ bwelwi a fho tsini ha haya, u iswa lurofheni hengei lunwenweni vha a fhenda henefho vha mu dzhenisa ngomu. U shela tshalo madi ndi uri zwi fane na henefho lurofheni.

Hezwi zwoṡhe zwi tshi itiwa ndi uri vhari mvula i nga si ne arali a vhulungwa fhethu ho omaho.

18 Zwi pfi zwi a ila arali musadzi o bwelwa na thumbu yo ralo, na munna wawe a nga si tsha delwa nga mashudu, ndi zwone zwine zwa itwa pfanelo dzawe uri a phula thumbu ya uyo musadzi, uri hu bve muya. Na hone hu pfi a zwi konadzei uri muthu uyo a fe na nama ye ene munna a ita, huno ya bwelwa a songo i vhona. Ndi hezwo zwine zwa mu ita uri a phulevho zwi sa do Muthivhela Mashudu a ne a kha dida.

Hu vhilaelwa u pfi na musadzi a ne anga mudzea u do fa nga u ralo.

Na hone hezwi hu pfi ndi u murula muhwalo we a mu hwesa. Zwo ralo mashudu a we a do vhuya, na mvula i do na.

A dziḡwe Tshaka

Kha tshaka hedzi, ri a vhona uri vha tshila nga ya vho ndila.

Arali muḡwe wavho a fa, u a lewelwa a fhedza miḡwaha nyana, vha vhona a fho mutani vha sa takali, muḡwe a tshi vhona khombo vha ya nangani, vha tungula, ha pfi ndi muge-de-gede u khou vhilaela

19 uri n̄i funa u iswa hure na vha hashu, kana shangoni la hashu. Zwo ralo, vha t̄havha kholomo, vha dzhia shevho, vha ya vha bwa tshila tshalo, vha dzhia othe marambo nga mirado vha a vhala, vha puta nga lila shevho, vha mu isa hayani hawe, henefho hune a funa hone. Huno musī vho mu bvisa, vha thoma u vhona vhukhwine ha milingo, malwadze na zwinwe a fho mudini.

Vhane vha ita zwenezwo n̄i vha Tshakhuma, vhaLwamando na Vhandalamo.

Musi vho mu fukula, vha a muhwala nga lenelo shevho, vha mu isa hune a funa. Arali vha nela vho muhwala, henefho hune vha awela hu a divhiwa, ha m̄bi mbo di vhidziwa uri

20 n̄i Tshiaweloni huno m̄zi muñwe na muñwe a tshi da henefho a a posa tari kana a pfela mare kana a posa tomo. Huno vhone vhane vha a fho fhethu vha di thoma vha awela, nangwe hu vhusiku, a nga si fhire hu u itela u hulisa wa hawe.

Hu dinga arali muthu o fela Makhuwani, vhari u a kuvhiwa nga nanga na vha hawe. Hu t̄havhiwa ingu i sima muñwe muvhala, ha bwiwa tshalo; ha vhulungwa yone thoho yayo ya lavhelesa mulongo wa hawe, ha vha hone vha na tshilatha tshawe.

End. S. 37.